

Tisztelt Sebeők Úr!

Ökofilozófiai munkái és enciklopédia évezres publicisztikái alapján én Önt nem az egyik, ha nem **a** legeredetibb magyar gondolkodónak tartom. Környezetgazdaságtant és zöld gazdaságpolitikát tanítok a Corvinuson és két másik egyetemen, és kurzusaimon mindig alkalmat keríték arra, hogy a hallgatók megismerjék az Ön gondolatait, pl. a bioszféra-erkölcsről.

Mindemellett azt hiszem, hogy – valamilyen eredetieskedéstől vezérelve – klímaügyekben Ön sorozatosan és csúnyán melléfog. Ami végül is ha egy tét nélküli vagy absztrakt dologról van szó, nem lenne baj, hiszen nem szükségszerű, hogy az embernek mindenben és mindig igaza legyen. Legutóbbi klímás írását meg - már megbocsásson - egyenesen ostoba és rendkívül kártékony demagógiának tartom. Az, hogy időnként van egy-egy kemény tél, vagy hideg nyár, az ég-adta világon semmit sem jelent egy több évtized alatt kifejlődő folyamatban.

Ha megengedi, klímaügyben én Lovelock véleményét tartom mérvadónak az Ön feledhető, sőt, egyre inkább felejtendő írásai ellenében. (Lásd pl. Lovelock, James: *The Revenge of Gaia*. New York, 2007, Basic Books, vagy a vele készült interjúkat: Goodell, Jeff: *The Prophet of Climate Change: James Lovelock*. Rollingstone.com, Nov 01 2007, web; Der Spiegel, 2006 September. *)

Az ökoszisztémák és a bioszféra önszabályozó képességének korlátai vannak, és most értünk el oda – gondolom én, a szememben mérvadó tudósok véleményére támaszkodva -, hogy e korlátokat szétfeszítettük. Úgy érzem, hogy Ön nem tulajdonít kellő súlyt azoknak a pozitív visszacsatolásos, a kedvezőtlen hatásokat akkumuláló folyamatoknak, melyeket az emberi beavatkozás indított el. Hadd ajánljam szíves figyelmébe – a számtalan közül – az egyik ilyen témájú, a Newsweekben megjelent rövid írást Fred Guterl-től.

És még valami. Tegyük föl, hogy idővel kiderülne: a klímaváltozás – ha van is – nem antropogén eredetű, tehát nem tehetünk ellene semmit. Azt jelentené ez, hogy akkor kár volt minden erőfeszítés és áldozatvállalás? Nézzük sorjában: kik lennének az „áldozatai” a klímastabilizálásnak? Elsősorban az olajcégek, az üzemanyag-forgalmazók, az autógyártók meg az autópályaépítők, a nehézipar, a megszállott autósok, a szénbányák. Sajnáljuk őket? Legfeljebb az autógyári munkásokat meg a szénbányászokat.

Vagy esetleg valaki arra gondol, hogy e hatalmas fosszilis energia-igénnyel működő világ gazdaság összeomlana? Tömegesen szűnnének meg munkahelyek? – A motorizációnak, mint közlekedési formának vannak környezetbarát alternatívái. A fosszilis energiák jelentős mértékben helyettesíthetők megújulókkal. Munkahelyeket nem csak az energiaigényes ágazatok tudnak teremteni, sőt, fajlagosan ezek a legkevesebbet. A megdrágult közlekedés fellendítené a lokális gazdálkodást és piacokat, mely sok más egyéb előnnyel is járna. Az energia-megtakarítás és energia-hatékonyság mindenféle gazdasági megfontolásból pozitív dolog. Az energia-importtól való nagyarányú függőség lazítása szintén az. Ha kevesebb anyagi jellegű terméket tudnánk megvásárolni, ha kevesebb dobd-el holmit használnánk és a fogyasztói társadalom tért veszítene, az olyan nagy baj lenne? Nem inkább örülnünk kellene annak, hogy – ha kényszer hatására is, de – fogyasztásunkban a szellemi javak és szolgáltatások aránya megnőne? És esetleg egészségesebb lenne az értékrendünk? Csak megemlítem – bár ezt valószínűleg Ön is tudja -, hogy a Stern-tanulmány szerint a

* Ez utóbbit emlékezetből írom.

klímastabilizálás a világ össztermékének (GWP) évente 1%-át (!) igényelné. Ennyit költ a világ évente reklámozásra, vagy ennyibe kerülne egy világméretű járvány visszaszorítása.

Én érteni vélem az eredetien gondolkodó emberek lelkületét – hadd legyek annyira öntelt, hogy magamat is annak tartsam (bár megközelítőleg sem olyan mértékben, mint Ön az) -, és ha már maga az amerikai elnök is elfogad egy elméletet (sőt, ha így folytatódik, és a képviselőházon átmegy a Waxman-Markey törvénytervezet, akkor az amerikai képviselők is), akkor az már nyilvánvalóan nem egy eredeti gondolat, amellet kiállni már nem sikk. De miért kell megtagadni? Ez az ügy nem olyan, hogy ha az átlagember kalapot hord, akkor én barettet teszek a fejemre (esetleg bohócsipkát) és fordítva. Ennek tétje van, hadd ne dramatizáljam, mekkora. (Nem akarok nagyképűnek mutatkozni, de húsz évvel ezelőtt mondtam és javasoltam olyan dolgokat, amelyek akkor eredetiek voltak. De azért, mert ma már átmentek a köztudatba, sőt, szakmai közhellyé váltak, nem fogok ellenük fordulni a minden áron való eredetieskedés és krakélerség kedvéért.)

A klímaváltozás vagy nem-változás nem olyan jelenség, amit a sztenderd természettudomány módszereivel verifikálni lehetne. (Azaz nem ismételhető meg tetszés szerinti alkalommal laboratóriumi körülmények között.) Tehát teljes bizonyossággal nem állítható sem ez, sem az. De tekintve, hogy ha bekövetkezik, annak felmérhetetlenül tragikus hatásai lesznek (Lovelock szerint a század végére fél, de legfeljebb egy milliárd ember fogja túlélni), nem az a felelősségteljes álláspont, hogy ha nagy a valószínűsége a bekövetkezésnek, és az emberi hatásra történik, akkor tegyünk ellene?

Szóval, kedves Sebeők úr, Ön most felelőtlenül és rossz ügy szolgálatában profétáskodik. Nem hiszem, hogy szüksége lenne egy ilyen jellegű marketingra. A való-világoskodás meg a győzikkézés biztos jóval többet hozott a konyhára és ráadásul ártatlanabb volt.

Bp, 2010 febr. 6.

Szivélyes üdvözlettel:

Kiss Károly